

بسم الله الرحمن الرحيم

نظامی که انسان را از خانواده دور می‌کند؛ اسلام چگونه توازن زندگی را بازمی‌گرداند؟

(ترجمه)

در شرایط دشوار اقتصادی امروز و با توجه به زحمات فراوانی که تأمین هزینه‌های زندگی نیاز است، بسیاری از مردان احساس می‌کنند که نتوانسته‌اند چنان‌که باید فرزند صالح، شوهر صالح یا پدر صالح باشند. این احساس در حالی به وجود آمده که نظام‌های حاکم در سرزمین‌های اسلامی، با پذیرش نظام سرمایه‌داری حریص، سبب افزایش فاصله میان فقیر و ثروتمند شده‌اند؛ به گونه‌ای که فقیران را فقیرتر و ثروتمندان را ثروتمندتر ساخته است. افزون بر آن، این نظام‌ها با گرفتار ساختن مردم در مشکلات اقتصادی و مشغول کردن تمام توان و وقت آنان برای تأمین نیازهای ابتدایی زندگی، آنان را از اندیشیدن به تغییر و اصلاحی که رضایت الله سبحانه و تعالی را در پی داشته باشد و زمینه زندگی شایسته‌تری را برای‌شان فراهم کند، بازداشته‌اند؛ در حالی که بسیاری از سرزمین‌های اسلامی از منابع و ثروت‌های فراوان بر خوردارند. با این حال، همان‌گونه که شریعت الله سبحانه و تعالی برای همه بخش‌های زندگی انسان را رهنمایی‌های ارزشمند ارائه کرده است، در این زمینه نیز رهنمودهای مهمی دارد، از جمله:

۱. ایجاد توازن میان کار و خانواده: شرایط اقتصادی دشوار است و به دست‌آوردن روزی، تلاش و زحمت فراوانی می‌طلبد. افزون بر این، گرایش به مصرف‌گرایی و مادی‌گرایی بر جهان حاکم شده است؛ از همین‌رو، لازم است برای خود مشخص کنیم که چه اندازه از امکانات و دارایی‌ها برای ما کافی است. همچنین، گرایش فرد گریانه‌ای وجود دارد که انسان را به گوشه‌گیری و دوری از دیگران سوق می‌دهد. با وجود این فشارها، ارتباط و پیوند ما با خانواده‌ها و خویشاوندانمان، راهی برای به دست‌آوردن رضایت الله سبحانه و تعالی است. ما تنها افرادی نیستیم که هدفشان تجارت، سود و درآمد باشد؛ بلکه گرایش ما به خانواده و جامعه، هنگامی استوارتر و ارزشمندتر می‌شود که در راستای جلب رضایت الله سبحانه و تعالی باشد. ما باید در همه امور زندگی، از جمله مسائل مربوط به خانواده، به فرمان برداری از الله سبحانه و تعالی توجه داشته باشیم. از این‌رو، هرچقدر فشارهای زندگی و شرایط زمانه دشوار باشد، باید حق خانواده‌های خود را ادا کنیم. شریعت اسلامی ما را به سوی کارها و رفتارهایی رهنمایی می‌کند که ارزش و کرامت انسانی را تحقق می‌بخشد.

۲. الله سبحانه و تعالی از کسی که با همسرش نیکی می‌کند، خشنود می‌شود: اسلام ما را فرا می‌خواند تا در رابطه با همسران خود، ارزش‌های انسانی را تحقق بخشیم؛ از جمله خوش‌رفتاری و معاشرت نیکو، محبت، مهربانی و تربیت فرزندان. از همین‌رو، باید بخشی از وقت کار و تلاش برای کسب روزی را به رسیدگی به همسران خود اختصاص دهیم؛ با همدلی، پشتیبانی و همراهی، به ویژه در برابر فشارها و چالش‌های تربیت فرزندان. رسول الله صلی الله علیه و سلم فرمودند:

«تَزَوَّجُوا الْوُلُودَ الْوُلُودَ فَإِنِّي مُكَاتِّرٌ بِكُمْ الْأَمَمَ» (رواه ابوداود)

ترجمه: با زنان دوست‌داشتنی و فرزندان‌آور ازدواج کنید؛ زیرا من در روز قیامت به فراوانی شما بر امت‌های دیگر مباحثات خواهم کرد.

۳. رسیدگی به برادران، خواهران و فرزندان؛ چه پسر و چه دختر: پس از ازدواج، به ویژه زمانی که فرزندان کوچک‌اند و نیازمندی‌های آنان فراوان است، ممکن است ارتباط و رفت‌وآمد ما با برادران و خواهران‌مان کاهش یابد. همچنین، به دلیل فشارهای کاری، مخصوصاً در مرحله‌ای که انسان در پی ساختن مسیر شغلی و حرفه‌ای خود است، ممکن است وقت کافی برای فرزندان‌مان اختصاص ندهیم. بنابراین، باید بر چیزهایی تمرکز کنیم که

در زندگی کوتاه ما واقعاً ارزش و اهمیت دارند؛ زیرا خانواده و روابط خویشاوندی از مهم‌ترین مسئولیت‌هایی است که الله سبحانه و تعالی بر عهده ما گذاشته است. رسول الله صلی الله علیه و سلم فرمودند:

«مَنْ كَانَ لَهُ ثَلَاثُ بَنَاتٍ أَوْ ثَلَاثُ أَخَوَاتٍ أَوْ ابْنَتَانِ أَوْ أُخْتَانِ فَأَحْسَنَ صُحْبَتَهُنَّ وَاتَّقَى اللَّهَ فِيهِنَّ فَلَهُ الْجَنَّةُ» (رواه الترمذی)

ترجمه: هر کسی که سه دختر، یا سه خواهر، یا دو دختر، یا دو خواهر داشته باشد و با آنان به نیکی رفتار کند و درباره آنان از الله (سبحانه و تعالی) پروا داشته باشد، برای او بهشت خواهد بود.

۴. نیکی به پدر و مادر در همه سنین، به ویژه هنگام بیماری: رسیدگی به پدر و مادر در دوران پیری یا هنگام بیماری، ممکن است برای انسان دشوار و سنگین باشد؛ اما این دشواری، پاداش و اجر بزرگی نزد الله سبحانه و تعالی دارد. گاهی ممکن است آن را یک آزمون و سختی بدانیم، در حالی که در حقیقت فرصتی برای به دست آوردن ثواب بزرگ است. ابوهریره رضی الله عنه روایت می‌کند که مردی پرسید: ای رسول الله صلی الله علیه و سلم! چه کسی بیش از همه سزاوار نیکی و خوش رفتاری من است؟ رسول الله صلی الله علیه و سلم فرمودند:

«أُمُّكَ، ثُمَّ أُمُّكَ، ثُمَّ أَبُوكَ، ثُمَّ أَدْنَاكَ أَدْنَاكَ» (رواه مسلم)

ترجمه: مادرت، سپس مادرت، سپس مادرت، سپس پدرت، سپس نزدیکتر و نزدیکتر.

۵. صلۀ رحم فراتر از خانواده نزدیک: گاهی ممکن است برای رسیدگی به خانواده نزدیک خود؛ یعنی همسر و فرزندان، با کمبود وقت و فشارهای زندگی رویه‌رو باشیم؛ اما اسلام ما را نیز رهنمایی می‌کند که از حال دیگر خویشاوندان خود بپرسیم و تا اندازه توانایی خویش به نیازهای آنان رسیدگی کنیم. رسول الله صلی الله علیه و سلم فرمودند:

«خَلَقَ اللَّهُ الْخَلْقَ، فَلَمَّا فَرَّغَ مِنْهُ قَامَتِ الرَّحِمُ فَأَخَذَتْ بِحَقْوِ الرَّحْمَنِ، فَقَالَ لَهَا: مَهْ. قَالَتْ: هَذَا مَقَامُ الْعَانِذِ بِكَ مِنَ الْفُطَيْعَةِ. قَالَ: أَلَا تَرْضَيْنَ أَنْ أَصِلَ مِنْ وَصْلِكَ، وَأَقْطَعَ مِنْ قُطْعِكَ؟ قَالَتْ: بَلَى يَا رَبِّ. قَالَ: فَذَاكَ لَكَ». (رواه البخاری)

ترجمه: الله (سبحانه و تعالی) مخلوقات را آفرید و هنگامی که از آفرینش آنان فارغ شد، رحم (پیوند خویشاوندی) برخاست و دامن رحمان را گرفت. الله به او فرمود: بس کن! رحم گفت: این جایگاه کسی است که از قطع شدن پیوند خویشاوندی به تو پناه می‌آورد. الله فرمود: آیا خشنود نیستی که من با کسی که تو را پیوند دهد، پیوند برقرار کنم و از کسی که تو را قطع کند، قطع رابطه نمایم؟ رحم گفت: چرا، ای پروردگار من. الله فرمود: پس این برای تو است.

۶. صلۀ رحم برای جلب رضایت الله سبحانه و تعالی، حتی اگر دیگران همان‌گونه رفتار نکنند: هنگامی که ارزش خانواده را آن‌گونه که الله سبحانه و تعالی و رسول الله صلی الله علیه و سلم بیان کرده‌اند، درک کنیم، باید خانواده را در اولویت زندگی خود قرار دهیم. همچنین لازم است پیوندهای خویشاوندی را حفظ کنیم، حتی اگر برخی از نزدیکان ما با ما بد رفتاری کنند. ما باید نیکی و ارتباط با خویشاوندان را برای به دست آوردن پاداش نزد الله سبحانه و تعالی انجام دهیم، نه برای این‌که مردم از ما خشنود باشند. رسول الله صلی الله علیه و سلم فرمودند:

«لَيْسَ الْوَاصِلُ بِالْمُكَافِي، وَلَكِنَّ الْوَاصِلَ الَّذِي إِذَا قُطِعَتْ رَحْمُهُ وَصَلَّهَا» (رواه البخاری)

ترجمه: پیوند دهنده واقعی کسی نیست که در برابر نیکی دیگران همانند آن نیکی کند؛ بلکه پیوند دهنده واقعی کسی است که وقتی خویشاوندانش با او قطع رابطه کنند، او با آنان پیوند برقرار نماید.

بنابراین، حتی اگر یکی از خویشاوندان ما رابطه‌اش را با ما قطع کند، نباید ما نیز در گناه همان رفتار شریک شویم؛ بلکه باید درهای محبت و ارتباط را به روی او باز نگهداریم، با نیکی پیش‌قدم شویم و با او رفتار شایسته داشته باشیم. پاداش ما نزد الله سبحانه و تعالی است، نه نزد مردم.

۷. توجه به دیگران پیش از خود، برای جلب رضایت الله سبحانه و تعالی: ما باید به کسانی که در اطراف ما هستند توجه و رسیدگی کنیم و در بسیاری از موارد، حقوق آنان را پیش از پا فشاری بر مطالبه حقوق خود، در نظر بگیریم. رابطه میان زن و شوهر، رابطه دو فردی نیست که برای گرفتن حقوق متقابل با یکدیگر در رقابت و کشمکش باشند؛ بلکه پیوندی است بر پایه همکاری، مشارکت و مراقبت متقابل؛ به گونه‌ای که هر یک از آنان برای دیگری مایه آرامش و سرچشمه محبت باشد. همچنین پدر و مادر شدن، به معنای از دست دادن خواسته‌ها و آرزوهای شخصی نیست؛ بلکه فرصتی است برای تربیت کودکی بر اساس نیکی، محبت و مراقبت. پدر و مادر سالمند نیز هرگز سبب مزاحمت یا باری بر دوش انسان نیستند؛ بلکه فرصتی بزرگ برای به دست آوردن رضایت الله سبحانه و تعالی می‌باشند.

نویسنده: مصعب عمیر

مترجم: پارسا امیدی